

Ubrzavanje transformacije sistema centralnog grejanja u Centralnoj i Istočnoj Evropi

REHEATEAST Policy Brief br. 1 | Preporuke za donosiocima odluka u oblasti grejanja i energetske tranzicije

REHEATEAST Policy Brief br. 1 predstavlja dokaze i preporuke za kreiranje politika, zasnovane na konsultacijama sa zainteresovanim stranama – nacionalnim i regionalnim donosiocima odluka, regulatorima i stručnjacima iz sektora – u zemljama partnerima projekta (Bosna i Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Mađarska, Rumunija, Srbija, Slovačka i Slovenija). Cilj dokumenta je da pruži podršku donosiocima odluka u oblikovanju efikasnih, socijalno pravednih i klimatski usklađenih politika u oblasti centralnog grejanja (CG).

Zašto je transformacija sistema centralnog grejanja važna

Grejanje učestvuje sa više od 40% u ukupnoj potrošnji energije u zgradama u Evropi, dok su sistemi CG u mnogim zemljama Centralne i Istočne Evrope i dalje u velikoj meri zasnovani na fosilnim gorivima, što doprinosi nestabilnosti cena, energetskom siromaštvu i klimatskim rizicima. Optimizovane mreže mogu se bolje prilagoditi oscilacijama u potražnji, integrisati različite izvore toplote i povećati otpornost sistema, često uz manje društvene i ekonomske poremećaje nego što to zahteva zamena infrastrukture velikih razmera.

»Modernizacija sistema CG kroz unapređenje energetske efikasnosti, korišćenje obnovljivih izvora toplote, povraćaj otpadne toplote i optimizaciju sistema od ključnog je značaja za izgradnju pristupačnih, otpornih i niskouglednih energetskih sistema. Projekat REHEATEAST promoviše holistički pristup koji povezuje renoviranje zgrada, integraciju obnovljivih izvora energije i modernizaciju mreža.«

Šta kažu zainteresovane strane: ključni nalazi

Konsultacije sa donosiocima odluka, regulatorima i stručnjacima iz sektora ukazuju na nekoliko doslednih poruka:

Jasno definisana uloga centralnog grejanja

Zainteresovane strane se u velikoj meri slažu da će sistemi centralnog grejanja ostati okosnica budućih sistema grejanja i energetskih sistema. Široko se očekuje prelazak ka niskotemperaturnim, na obnovljivim izvorima zasnovanim i međusobno povezanim mrežama, usklađenim sa renoviranjem zgrada i urbanim razvojem.

Regulatorni okviri zaostaju za postavljenim ambicijama

Postojeće politike samo delimično omogućavaju dekarbonizaciju sistema centralnog grejanja (DH). Značajni raskoraci i dalje postoje u oblasti dizajna tarifnih sistema, planiranja grejanja, procedura izdavanja dozvola, kao i podsticaja za integraciju obnovljivih izvora energije i otpadne toplote. Iako inicijative na nivou Evropske unije predstavljaju snažan pokretač, njihova primena na nacionalnom nivou ostaje neujednačena.

Finansiranje ostaje usko grlo

Investicije se i dalje u velikoj meri oslanjaju na javna sredstva i fondove Evropske unije. Učešće privatnog kapitala i javno-privatnih partnerstava je ograničeno, pre svega zbog regulatorne neizvesnosti i nejasnih dugoročnih tarifnih okvira.

Upravljanje i učešće zainteresovanih strana zahtevaju jačanje

Gradovi i opštine, kao i operateri sistema centralnog grejanja i hlađenja (CGH), imaju centralnu ulogu, naročito u planiranju i razvoju projekata, ali je koordinacija sa upravnicima zgrada, regulatorima i korisnicima često slaba. Jača saradnja je od ključnog značaja za isporuku široko prihvaćenih rešenja.

Šta kažu zainteresovane strane: ključni nalazi (nastavak sa prethodne strane)

Prepreke koegzistiraju sa značajnim razvojnim prilikama

Ključni izazovi uključuju zastarelu infrastrukturu, zavisnost od fosilnih goriva, nisku gustinu priključenosti, ograničenu digitalizaciju i spore procedure izdavanja dozvola. Istovremeno, značajne prilike se otvaraju u oblasti renoviranja zgrada, povraćaja otpadne toplote, integracije obnovljivih izvora energije (npr. geotermalne), digitalizacije i energetske zajednice.

Šta je potrebno učiniti: preporuke za javne politike

1 Jačanje strateških i regulatornih okvira

Uspostaviti dugoročne nacionalne strategije centralnog grejanja, usklađene sa nacionalnim i međunarodnim klimatskim i dekarbonizacionim ciljevima.

Uvesti obavezno lokalno planiranje i zoniranje grejanja radi usklađivanja renoviranja zgrada, razvoja mreža i snabdevanja toplotnom energijom.

3 Podrška inovacijama i primeni tehnologija

Promovisati društvene koristi sistema centralnog grejanja, optimizaciju sistema, pametno upravljanje i skladištenje toplote radi unapređenja efikasnosti i fleksibilnosti. Ubrzati primenu obnovljivih izvora toplote i povraćaja otpadne toplote kroz ciljane podsticaje i pojednostavljene procedure izdavanja dozvola.

Očekivani efekti

Ubrzana dekarbonizacija sektora grejanja i smanjena zavisnost od (uvoznih) fosilnih goriva

Brža modernizacija postrojenja i smanjenje gubitaka toplote

Veća investiciona sigurnost i mobilizacija kapitala

2 Enable investment and financing

Uvesti stabilne i transparentne tarifne okvire koji omogućavaju modernizaciju sistema centralnog grejanja, uz istovremenu zaštitu korisnika.

Proširiti instrumente kombinovanog finansiranja, garancije i modele javno-privatnog partnerstva.

4 Podsticati inkluzivno upravljanje i učešće svih zainteresovanih strana

Ojačati koordinacionu ulogu gradova i opština u integrisanom planiranju grejanja kroz jačanje njihovih kapaciteta za okupljanje zainteresovanih strana, usklađivanje prostornog/urbanističkog planiranja sa energetske planiranjem i prevođenje planova u bankabilne projektne portfelje.

Unaprediti transparentnost, informisanje korisnika i njihovo uključivanje u procese planiranja, obračuna troškova i renoviranja.

Unapređena troškovna efikasnost, veća pristupačnost i smanjenje energetske siromaštva

Povećan udeo obnovljivih izvora energije i otpadne toplote u sistemima centralnog grejanja

Otporniji, fleksibilniji i klimatski otporni sistemi grejanja

Ključna poruka za donosiocje odluka

Nalazi prikupljeni u okviru projekta REHEATEAST potvrđuju da je transformacija sistema centralnog grejanja istovremeno nužnost i prilika. Uz jasan pravac javnih politika, podsticajan regulatorni okvir, koordinisane investicije i inkluzivno upravljanje, centralno grejanje može postati okosnica klimatski neutralnih i socijalno pravednih urbanih energetskih sistema. Projekat REHEATEAST i njegova rastuća mreža donosilaca odluka i praktičara nastaviće da pružaju podršku nacionalnim i lokalnim vlastima u pretvaranju ove vizije u praksu.

Za više informacija, kontakt osoba je:

Miodrag Gluščević, Stalna konferencija gradova i opština (SKGO)
miodrag.gluscevic@skgo.org

